

УДК: 368.025.4+339.923

Кравець А. В., к.е.н., ст. викладач (Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів)

ІНТЕГРАЦІЙНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ НА СТРАХОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

У статті досліджено інтеграційні трансформації, що відбуваються на вітчизняному страховому ринку, визначені цілі горизонтальної та вертикальної інтеграції, обґрунтовані варіанти взаємодії інтегрованих структур, наведені приклади інтеграційних трансформацій.

Ключові слова: інтеграційні трансформації, горизонтальна інтеграція, вертикальна інтеграція, страховий ринок.

В статье исследованы интеграционные трансформации, происходящие на отечественном страховом рынке, определены цели горизонтальной и вертикальной интеграции, обоснованы варианты взаимодействия интегрированных структур, приведены примеры интеграционных трансформаций.

Ключевые слова: интеграционные трансформации, горизонтальная интеграция, вертикальная интеграция, страховой рынок.

The article deals with the integration transformations at the domestic insurance market, defined the characteristics of horizontal and vertical integration, justified the choices of interaction of integrated structures, provided the examples of integration transformations.

Keywords: integration transformation, horizontal integration, vertical integration, the insurance market.

Становлення ринкових відносин в Україні супроводжується інтеграційними трансформаціями. Особливий інтерес інвестори й надалі проявляють до фінансового ринку, зокрема до страхового. Інтеграційні процеси на страховому ринку стали своєрідним каталізатором розвитку страховиків. Найактивнішими учасниками купівлі страховиків виступають страхові групи, банки, фінансово-промислові групи, промислові підприємства, інвестиційні фонди, компанії з управління активами. Зацікавленість іноземних та вітчизняних інвесторів до страхового ринку засвідчує необхідність дослідження інтеграційних процесів, обґрунтування напрямів та цілей інтеграційних трансформацій на страховому ринку.

Дослідженню особливостей реалізації інтеграційних процесів на вітчизняних ринках значну увагу приділили такі науковці як: Гошовська О., Дьоміна О., Задарей Н., Иванова П., Кнейслер О., Корнилов О., Кузьмін О., Курдин Е., Реверчук С., Фурман В., Шкарпов О. Однак більшість праць присвячені розгляду загальної проблематики придбань на ринку України, а тема інтеграції із страховиками, на сьогодні, висвітлена лише частково.

Метою статті є дослідження напрямів та цілей інтеграційних трансформацій на страховому ринку України, наведення прикладів горизонтальної та вертикальної інтеграції страховиків.

Становлення страхового ринку України характеризується зміною власників страхових компаній та їхніх цілей щодо напрямку використання страховика. Відповідно до цього й страхові компанії змінюють пріоритети своєї діяльності та свій статус на ринку. Так, залежний страховик вирішує збільшити сферу впливу на ринку, надаючи страхові послуги третім особам. Отже, він змінює свій статус із залежного страховика на частково залежного. Можлива й протилежна ситуація за якої незалежна страхова компанія в зв'язку із зміною власника чи інтеграцією у певну групу може змінити свій статус на ринку. Такий процес постійний і є наслідком ринкових відносин у державі, за яких кожний суб'єкт господарювання, який прагне розвиватись, повинен безперервно адаптуватись до тих обставин, які складаються.

Станом на 01.01.2012 р. до державного реєстру внесено 442 страхових компаній, власниками яких є фізичні особи, підприємства, банки, фінансово-промислові групи, корпорації, фінансові групи та інші компанії різних видів економічної діяльності. Загалом усіх власників страховиків можна поділити на три групи: одноосібні власники, група власників, страхові компанії створені державними організаціями. Відповідно до них виділяють одноосібні, групові, державні страхові компанії. Врахувавши це, інтеграційні трансформації та розподіл інтересів на страховому ринку можна зобразити у вигляді рис. 1.

Розвиток страхового ринку України можна умовно поділити на два напрями: горизонтальний та вертикальний. На нашу думку, *горизонтальна інтеграція* капіталу характеризується формуванням внутрішньогалузевих зв'язків, тобто об'єднаннями на рівні страхового ринку з метою збільшення своєї частки на ринку, освоєння нового сегмента ринку, протистояння конкурентам. При цьому *вертикальна інтеграція* капіталу характеризується розвитком міжгалузевих зв'язків і спрямована на отримання стратегічних можливостей завдяки об'єднанню двох та більше структур, які належать до різних галузей економіки. За горизонтальної інтеграції співпраця страховиків переважно спрямована на одержання додаткових переваг на ринку, а за вертикальної інтеграції важливим є отримання від дочірнього страховика страхових послуг.

На рисунку 2 наведені риси горизонтальної та вертикальної інтеграції, які характеризують зокрема причини інтеграційних трансформацій на страховому ринку.

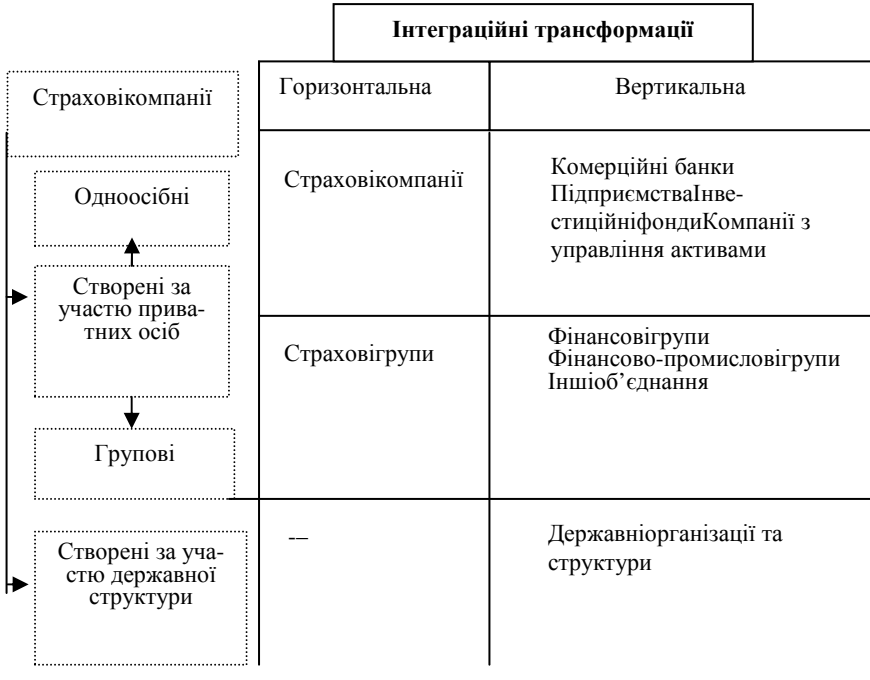

Рис. 1. Інтеграційні трансформації на страховому ринку України

Горизонтальна інтеграція на страховому ринку України відбувається за участю страхових компаній та страхових груп. Найактивнішими учасниками горизонтальної інтеграції є страхові групи. В ході дослідження, було виявлено, що на страховому ринку діють тринадцять страхових груп, які контролюють більше тридцяти страхових компаній. Більшість страхових груп – це могутні іноземні страховики, які є лідерами вітчизняного ринку страхування.

На ринку діють австрійські групи: “ViennaInsuranceGroup”, “UNIQA Group Austria”, “Generali Holding Vienna”; одна німецька – “Allianz Group”, дві російські – “Росгосстрах”; “ІНГО” та польська – група “PZU”.

Нині на страховому ринку публічно діють п'ять українських страхових груп. Страхова група “ДАСК”, “VSK InsuranceGroup”, “АСКА”, “ABC МИР” та “Теком”. Кожна з цих груп успішно працює, займаючи свій сегмент ринку. Страхові групи “ДАСК” та “АСКА” є потужними всеукраїнськими компаніями, натомість три інші мають регіональне спрямування.

Рис. 2. Цілі взаємодії інтегрованого страховика та материнської компанії

Окрім іноземних та вітчизняних страхових груп, на рівні горизонтальної інтеграції здійснюється купівля/створення страхових компаній іншими вітчизняними страховиками. Так, страхова компанія “Софія” є власником СК “Довіра”, яка своєю чергою володіє страховиком “Страховий будинок”. Страхові компанії “Генеральний страховий фонд” та “Українська промислова компанія” створили на ринку дочірні страхові компанії із страхування життя.

На горизонтальному рівні переважає купівля страхових компаній іноземними стратегіями, а інтеграція серед українських страхових компаній ще не є

масовим явищем. Навіть у великих вітчизняних страхових компаній бракує грошових коштів для інвестування у дрібних страховиків [1, с. 25]. Проте укрупнення страхових компаній є неминучим наслідком подальшого розвитку вітчизняного страхового ринку, а за обставин постійного поступу вітчизняних страховиків та впливу конкуренції є очевидним їхнє об'єднання. Попри це, слід не забувати і про присутність на ринку іноземних стратегів [3], безконтрольний прихід яких з одного боку позитивно впливає на розвиток страхового ринку, а з іншого – зменшує можливості для розвитку вітчизняних страховиків, адже їхньою основною метою є завоювання українського ринку.

Вертикальна інтеграція. Щорічно страховий ринок змінюється, ці зміни стосуються як страховиків, так і їхніх інвесторів. Якщо на початку зародження страхового ринку (1991–1995 рр.) створення страхових компаній було прерогативою великих підприємств, ФПГ та державних організацій, то згодом до цього процесу приєднались фінансові структури. Така тенденція пов'язана з бурхливим розвитком фінансового ринку та акумуляцією на ньому значних грошових ресурсів.

Активними учасниками інтеграційних трансформацій на страховому ринку є фінансові установи. Так, зокрема фінансова група “Брокбізнес” однією з перших ініціювала створення фінансового супермаркету на основі тих компаній, що входять в її групу. Так, в Київському відділенні АБ “Брокбізнесбанк” працює фінансовий супермаркет, який в одному приміщенні надає банківські, юридичні, нотаріальні, всі види страхових послуг. Так, для СК “Брокбізнес” співпраця з АБ “Брокбізнесбанк” є стратегічною [2].

Фінансової групи “ТАС” – це страхова діяльність СК “ТАС” (страхування життя), СГ “ТАС” (страхування ризиків), СК “ТАС Капітал” та СК “ТАС Дніпро”; “Бізнес стандарт”(банківська діяльність); страховий брокерський дім “Самсон” (фінансове посередництво); Дніпровагонмаш (промислова діяльність). Страхові компанії, що входять у фінансову групу “ТАС”, є успішними страховиками на страховому ринку України [4]. Робота групи спрямована на надання повного спектра фінансових послуг на ринку.

Фінансова група “Райффайзенбанк Аваль” є сьогодні одним з наймогутніших об'єднань. Окрім банку, в групі діють чотири страхові компанії: СК “Еталон плюс”, СК “Еталон”, СК “Пуск” та СК “Астра”.

VAB Group створена в результаті консолідації всіх фінансових активів у межах України на засадах спільної концепції продажів та під єдиним брендом “VAB”. До складу VAB Group увійшли дев'ять компаній, які охоплюють всі сегменти фінансового ринку: “VAB Банк”, страхова компанія “VAB Страхування”, компанія зі страхування життя “VAB Життя”, перестрахова компанія “VAB Re” та інші. Метою групи є надання всього спектра сучасних фінансових інструментів [5].

Вертикальна інтеграція на ринку страхування окрім фінансового сектору охоплює й інтеграцію страховиків з промисловими підприємствами і групами. Страховики, акціонерами яких є підприємства, створені/куплені передусім для задоволення потреб засновників. Так, для прикладу компанія “Догмат Україна” спеціалізується на наданні фінансових послуг населенню. Специфіка роботи компанії “Догмат Україна” зумовила створення власної страхової компанії Догмат–Страхування для страхування клієнтів компанії. На ринку також діє судноплавна компанія “Укррічфлот” (40% вантажних перевезень річковим та морським флотом держави), яка володіє командитним товариством “Ріка–брокер” і страховою компанією “Дніпрофлот”. Ще одним прикладом інтеграції між страховиком та підприємством є Енергопостачальна компанія “Київенерго”, яка має в портфелі дві страхові компанії – “Крона” та “Лад”.

Промислова група “Ілліч–сталь” є однією з найбільших організацій в Україні. Основою групи є Маріупольський металургійний комбінат імені Ілліча (ММК імені Ілліча), який об’єднує понад 20 підприємств, а також володіє страховими компаніями “Іллічівське”(ризикове страхування) та “Іллічівська”(страхування життя) [6].

Фінансово–промислова група “Фінанси і кредит” об’єднує велику кількість промислових підприємств, фінансовим центром групи є комерційний банк “Фінанси і кредит” і страхова компанія “Омега”.

Окрему увагу варто приділити страховим компаніям, організованими державними організаціями. Так, на початку становлення страхового ринку України така тенденція була закономірною. Страховиків створювали державні організації з метою примусової реалізації страхових продуктів своїм клієнтам, рідше для задоволення власних страхових потреб. Нині бум створення державними організаціями страховиків пройшов, адже така процедура в умовах сьогодення є дорогим задоволенням. У разі необхідності власного страхування чи страхування клієнтів здебільшого укладають довгострокові угоди на пільгових умовах з страховими компаніями, що діють на ринку. Проте й надалі на страховому ринку працюють страховики, акціонерами яких є державні організації, розглянемо основні з них. Так, “Міська страхова компанія” і “Перша страхова компанія”, належить Міському центру стратегічних розробок. На страховому ринку також діє Військово–страхова компанія створена з ініціативи та підтримки державного підприємства (ДП) Міністерства оборони України “Українська авіаційна транспортна компанія”, ДП “Авіаційний науково–технічний комплекс імені О. Антонова”. Сьогодні основною сферою діяльності є страхування військовослужбовців, військового майна та обладнання, авіації, автотранспорту, робіт, пов’язаних з утилізацією боєприпасів, страхування баз і складів, медичного страхування військовослужбовців.

Викладений матеріал засвідчує, що на рівні горизонтальної інтеграції основною ціллю створення/купівлі страхових компаній іншими страховиками

є збільшення сфери впливу на страховому ринку. За таких обставин обслуговування дочірньою страховою компанією материнської структури є не першочерговим завданням або й не передбачається. Проте дочірня структура може діяти на основі клієнтської бази страховика-власника. На рівні вертикальної інтеграції важливим стимулом інтеграції із страховою компанією є надання страховиком материнській компанії та її працівникам страхових послуг. На нашу думку, інтеграційні трансформації позитивно впливають на страховий ринок України, під впливом іноземних та вітчизняних інвестицій роль страхових компаній на ринку якісно змінилася, для багатьох стратегів важливими завданнями стали обслуговування власних страхових інтересів, та збільшення впливу на вітчизняному страхового ринку.

1. Солодкий М. Злиття з успіхом / М. Солодкий // *Контракти*. – 2006. – № 25. – С. 26.
2. Брокбізнесбанк діяльність та перспективи розвитку [Електронний ресурс] : за даними офіційного сайту ВАТ “Брокбізнесбанк”. – Режим доступу: <http://www.bankbb.com.ua>.
3. Кравець А. В. Розвиток страхового ринку України в контексті міжнародної інтеграції / А. В. Кравець, В. В. Козик, О. Б. Іванова // *Вісник економічної науки*. – 2007. – № 2. – С. 66-70.
4. Страхова група “ТАС” [Електронний ресурс] : Офіційний сайт страхової компанії “ТАС”. – Режим доступу: www.tas-insurance.com.ua.
5. Страхова компанія VAB Страхування [Електронний ресурс] : Офіційний сайт СК “VAB Страхування”. – Режим доступу: www.vabinsurance.com.ua.
6. Страхова група “Іллічівська” [Електронний ресурс] : Офіційний сайт СТ “Іллічівська”. – Режим доступу: www.illichivska.com.ua.

Рецензент: д.е.н., професор Левицька С. О. (НУВГП)